

████████████████████

APROXIMACIÓ A L'IMPACTE DE L'ACTA ÚNICA
EUROPEA EN EL SEU SISTEMA PRODUCTIU
El Paper de Barcelona i La Competitivitat
de Catalunya

MANUEL DE FORN

Comissionat del Pla Estratègic, Econòmic i Social - Barcelona 2000

JOSEP MA. PASCUAL

Adjunt al Comissionat del Pla Estratègic, Econòmic i Social - Barcelona 2000

Introducció

1. L'economia espanyola davant la CEE.

- 1.1. L'impacte del mercat internacional en el sector industrial espanyol.
- 1.2. Els avantatges i perills de la inversió estratègica.
- 1.3. L'especificitat de l'economia espanyola en l'àmbit comunitari.

2. Les perspectives de Catalunya en l'economia comunitària.

- 2.1. L'impacte del mercat únic en el sector industrial català.

- 2.2. Els primers efectes de l'adhesió.
- 2.3. L'economia catalana davant el mercat únic.
- 2.4. El futur de l'economia de Catalunya

3. L'estratègia competitiva de Barcelona.

- 3.1. L'àrea econòmica de Barcelona i la seva importància estratègica per Catalunya.
- 3.2. L'impacte de l'Acta Única en el sector industrial i econòmic de la ciutat.
- 3.3. Característiques del creixement econòmic de Barcelona.
- 3.4. Les recomanacions per millorar la competitivitat dels sectors industrials de la ciutat.
- 3.5. Prioritats per l'actuació de l'Ajuntament.

APROXIMACIÓ A L'IMPACTE DE L'ACTA ÚNICA EUROPEA
EN EL SISTEMA PRODUCTIU

El Paper de Barcelona i La Competitivitat de Catalunya

Introducció

Aquest treball és un avanç de l'anàlisi que s'està desenvolupant per anticipar quin serà l'impacte econòmic de l'Acta Única Europea, sobre els principals sectors productius i en especial el sector industrial de Catalunya i la Regió Metropolitana de Barcelona, a fi d'identificar elements i mesures útils per elaborar les estratègies i polítiques d'adaptació adients.

Interessa, sobre tot, identificar el procés de creixement econòmic de la ciutat de Barcelona i el seu paper en la transformació i modernització de l'estructura productiva, no sols de la ciutat sinó del conjunt de l'economia catalana. Es tracta, també, d'avaluar els seus efectes i les estratègies de futur, en la perspectiva de millorar la competitivitat de Catalunya davant el mercat únic de 1993.

De les dades i la seva anàlisi es dedueix l'estreta relació entre l'economia de Barcelona i la seva conurbació urbana i la de Catalunya. Bàsicament el paper de motor central per l'àrea de Barcelona en tota l'economia catalana.

1. L'economia espanyola davant la CEE

Abans de descriure la situació econòmica de Catalunya i de l'àrea de Barcelona és del tot necessari contemplar, encara que molt sintèticament, les coordenades del previsible impacte econòmic de l'entrada en vigor de l'Acta Única el 1993, doncs és de l'entorn espanyol i de l'acció del govern de l'Estat des d'on es prendran les decisions macro-econòmiques que incidiran en el procés d'integració europea de l'economia en tot el territori espanyol.

1.1. L'impacte del mercat internacional en el sector industrial espanyol

En els darrers mesos de 1990 va aparèixer una edició especial de l'estudi: Social Europe (1), realitzat per les direccions generals d'assumptes econòmics i financers, d'ocupació i relacions industrials i afers socials de la Comissió de Comunitats Europees, sobre el futur impacte del mercat únic del sector

industrial, tant a nivell del conjunt de la CE com per cadascun dels estats membres.

Les conclusions de l'estudi, si bé està basat en les dades econòmiques de 1985, 1986 i 1987, avui encara tenen molt d'interès, malgrat l'etapa d'expansió de l'economia en el període 1987-1990.

Per mesurar l'impacte, els autors vàrem identificar 40 sobre un total de 120 sectors industrials com els més afectats per l'Acta Única. Els principals criteris que es van utilitzar van ser:

- 1) Nivell de barreres no tarifàries. Establert amb instruments per mesurar el grau de protecció dels sectors. (estàndards, formalitats, fronteres, etc.).
- 2) Nivell de penetració d'importacions intra-comunitàries, utilitzant com a indicador el % de demanda interna coberta per les importacions intra-comunitàries.
- 3) Dispersió de preus per productes entre els estats membres per a descriure la fragmentació del mercat europeu.
- 4) Identificació dels sectors en què l'ampliació del mercat pot conduir a una reducció de costos per a les firmes europees.

D'aquests criteris els nivells de barreres no tarifàries i el de dispersió han estat els més decisius.

Els 40 sectors identificats per Espanya han estat classificats de la següent manera:

Vint-i-quatre han estat considerats en perill, amb un gran risc per la pèrdua de competitivitat en un futur immediat:

- 1) indústria del vidre;
- 2) fabricació de productes químics bàsics;
- 3) altres productes químics per a la indústria agrària;
- 4) fabricació de productes farmacèutics;
- 5) construcció de grans dipòsits i caldereria pesada;
- 6) construcció de màquines agrícoles i tractors agrícoles;

- 7) construcció de màquines per a treballar els metalls, la fusta i el suro, eines, equips i recanvis per a màquines;
- 8) construcció de màquines per a les indústries tèxtil, cuir, calçat i vestit;
- 9) construcció de màquines i equips per a mineria, construcció i altres obres públiques, siderúrgia pesada i d'elevació i manipulació;
- 10) fabricació d'òrgans de transmissió;
- 11) material de tractat de fusta, paper i cuir;
- 12) construcció de màquines d'oficina i ordinadors;
- 13) fabricació d'aparells i equips de radiocomunicació, radiodifusió i televisió;
- 14) fabricació de llums i material d'il·luminació;
- 15) construcció de material ferroviari;
- 16) construcció, reparació i manteniment d'aeronaus;
- 17) fabricació de material mèdico-quirúrgic;
- 18) pastes alimentàries;
- 19) fabricació de cervesa i malta cervesera;
- 20) indústria d'aigües minerals, aigües gasoses i altres begudes refrescants;
- 21) laboratoris fotogràfics i cinematogràfics;
- 22) construcció de màquines i aparells per a les indústries alimentàries, químiques, del plàstic i del cautxú;
- 23) fabricació d'aparells i equips de telecomunicació,
- i 24) fabricació de material elèctric d'utilització i equipament.

Vuit sectors tenen una posició equilibrada, i per tant no els afecta gaire el mercat únic. Aquests sectors són:

- 1) fabricació de fils i cables elèctrics;
- 2) fabricació d'aparells electrodomèstics;
- 3) recanvis de vehicles automòbils;
- 4) construcció naval, reparació i manteniment de vaixells;
- 5) indústria del cacau, xocolata i productes de confiteria;
- 6) indústria del cotó i les seves barreges;
- 7) indústria de tapissos;
- i 8) fabricació de bijuteria.

Vuit sectors forts que poden gaudir d'una expansió dels seus mercats. Aquests són:

- 1) productes ceràmics;
- 2) vins i caves;
- 3) indústria de la llana;
- 4) indústria del calçat;
- 5) confecció;
- 6) articles del cautxú;
- 7) articles de paraments de la casa,
- i 8) joguines, jocs i articles d'esport.

A nivell qualitatiu la panoràmica que es dibuixa pel sector industrial no és gaire optimista, doncs:

1) El principal factor de competitivitat és el cost de treball. En 1985 era un 46% inferior a la mitjana europea.

2) Els sectors considerats com els més competitius són sectors que es basen en la utilització massiva de mà d'obra. Això pot significar una inadequació en una economia que tendeix a incrementar la inversió necessària per lloc de treball.

3) En un estudi realitzat (2) en l'any 1987 pel Ministeri d'Indústria i Energia sobre les possibilitats dels diferents sectors industrials davant el repte comunitari. En l'estudi es van diferenciar els sectors de demanda forta, mitjana i feble, en funció al seu creixement/decreixement del seu percentatge sobre el total del producte industrial. Els sectors amb demanda forta són: construcció aeronàutica, les màquines d'oficina i ordinadors, el material electrònic, instruments de precisió i la indústria química i farmacèutica. Els de demanda mitja són: cautxú i plàstics, automòbils, maquinària i equip mecànic, material ferroviari, alimentació, begudes, tabac, refinats de petroli i paper. Entre els sectors de demanda dèbil destaquen: siderúrgia, metalls (no de ferro), construcció naval, productes metàl·lics, fusta, suro, tèxtil, cuir, calçat i vestit.

Els sectors de demanda forta són els relacionats de manera més directa amb les noves tecnologies.

Cal ressaltar que els sectors de demanda forta són els que a través de l'estudi de la CE poden ser considerats en bona part en perill a Espanya. Els sectors més competitius a Espanya tenen en general una demanda dèbil a nivell europeu però també espanyol.

4) Els sectors basats en la utilització de les tecnologies punteres, es troben de moment entre els sectors en perill. Això és conseqüència que Espanya té un potencial tecnològic molt feble. La inversió en I+D és de les més baixes d'Europa (3).

	% despesa en I+D/PIB	Diplomats dedicats a I+D per 100.000 hab. (1983)
Espanya	0,6	26
Portugal	0,4	21
Itàlia	0,9	71
Bèlgica	1,5	—
França	1,8	136
Països Baixos	2,0	—
Regne Unit	2,2	—
Alemanya	2,5	198

5) La inversió estrangera s'ha incrementat substancialment en els darrers anys, de 280 mil milions el 1985 a 1.247 el 1989. El percentatge d'inversions realitzades en els països de la CE passa del 34,3% el 1982 a 51,9% el 1989 segons l'informe del Banc de Bilbao-Vizcaya (4). La inversió estrangera ha vingut a compensar el dèficit en la balança comercial i aquesta inversió està incidint positivament en els sectors d'alta tecnologia en els quals les firmes espanyoles tenen una escassa i poc competitiva presència.

1.2. Els avantatges i perills de la inversió estratègica

L'estudi econòmic de l'OCDE per Espanya de desembre del 1990, demostra que la inversió estrangera directa a les indústries manufactureres s'ha concertat en els sectors en què les economies d'escala juguen fort (automòbil, productes alimentaris, paper, productes químics) o bé els que utilitzen tecnologies punta.

El dit estudi assenyala també que les indústries en què la presència d'inversions estrangeres ha estat reforçada han tingut un creixement de la productivitat força superior a la mitjana.

En aquest sentit la inversió estrangera constitueix realment una contratendència a la projectiva dels sectors en declivi efectuada per l'estudi de la CE. Les inversions estrangeres jugarien un paper important en la millora de la competitivitat dels sectors industrials localitzats a Espanya.

No podem oblidar tampoc en aquesta perspectiva que la inversió estrangera, que realment incideix en la millora de la competitivitat és aquella en què les explotacions industrials són integrades i s'articulen amb els sectors ja existents. Quan les empreses estrangeres només pretenen guanyar una quota del mercat espanyol, aporten, com a element negatiu, l'increment de la dependència tecnològica i per tant els pagaments exteriors d'assistència tècnica, patents, dissenys i marques, i no es produeix cap transferència de coneixements cap a professionals i empreses autòctones o estrangeres localitzades en el territori espanyol. El resultat és que els beneficis inicials d'aquesta inversió poden convertir-se en elements negatius.

En aquest sentit la taxa de cobertura de la balança tecnològica espanyola (ingressos i pagaments per assistència tècnica, patents, disseny i marques) respecte a la CE, només és d'un 12,9% i un 19,3% respecte als E.U.A. i 13,3% respecte al Japó. (*)

Es tracta, doncs d'atraure aquelles inversions les funcions de les quals s'ubiquin en el país i s'integrin en els seus sectors productius. Sobretot és fonamental atraure les empreses estrangeres que es localitzen en el país receptor per competir en els mercats internacionals. Per aquesta atractivitat calen tres instruments: una bona xarxa d'infraestructures, important presència del sector i inversions amb I+D i sobretot la qualificació de la força de treball.

(*) Dades de l'informe de E. Giraldez. «Balanza tecnològica e inversió estrangera». (1991). (Material fotocopiado).

Distribució sectorial de les inversions estrangeres directes (en milers de milions de Ptes.)

	1980/84	1985	1986	1987	1988	1989
Sector manufactures i indústria extractiva	98 (63,4)	177 (63,3)	246 (61,4)	382 (52,6)	311 (36,9)	522 (41,9)
Comerç i turisme	25 (16,2)	39 (14,0)	62 (15,3)	138 (18,9)	104 (12,4)	180 (14,4)
Sector finances	21 (13,7)	50 (17,8)	77 (19,3)	177 (24,4)	365 (43,3)	466 (37,4)
Altres	10 (6,5)	14 (4,9)	16 (4,0)	29 (4,1)	63 (7,4)	79 (6,3)
Total	154	280	401	727	843	1.247
Total d'inversions estrangeres directes:						
% sobre PIB	0,7	1,0	1,3	2,0	2,1	2,8
% s/inversió fixa empreses	4,3	6,5	8,0	11,7	11,4	14,2

Font: Quadre elaborat per OCDE (1991) amb dades de la Secretaria d'Estat de Comerç.

Cal tenir en compte també, per la competitivitat de l'economia espanyola i del sector industrial en particular, la preocupant tendència de la inversió estrangera a «localitzar-se» en el sector financer, que ha passat, en només un any, de captar el 55,7% del total de la inversió el 1985, fins a un 63,9% el 1989 (5).

1.3. L'especificitat de l'economia espanyola en l'àmbit comunitari

L'intens procés de transformació de l'economia en general i en particular el fet que Espanya s'incorpori de manera accelerada al que s'anomena una economia de serveis, obliga, encara que sigui breument, a sistematitzar l'especificitat de l'economia espanyola identificant els principals reptes:

- a) La posició econòmica inferior a la mitjana de la CE. El PIB per càpita a Espanya correspon al 75% de la mitjana de la CE (6).
- b) Un important sector de població, en comparació a la CE, empleat en l'agricultura. En el marc de la CE tota opció tendent a l'increment de la productivitat es troba amb dificultats donada l'existència d'excedents en gairebé tots els sectors agrícoles. Es planteja, doncs, amb urgència el

canalitzar adequadament vers altres sectors productius l'excedent de mà d'obra i cercar nous mercats pels productes agrícoles.

c) Importants desequilibris, agreujats amb l'adhesió a la CE, de la balança comercial amb els països comunitaris, que ve compensada en part per l'increment de les inversions estrangeres.

d) El creixement acumulat del PIB en el període 1987-1989 ha estat més alt que qualsevol dels països de la CE.

e) La rendibilitat de la inversió està excessivament relacionada amb el cost de la força de treball.

f) Molt baixa renovació tecnològica i inversió pública i privada en I+D.

g) La dimensió de les empreses espanyoles és molt més reduïda que la mitjana de la CE. Destaca, a més, l'absència d'empreses grans. Així per exemple l'INI, pres com un conjunt, ocuparia tan sols el lloc 25 d'Europa (7).

h) El dèficit públic sobre el PIB és reduït en comparació als països de la CE.

i) Espanya té un dèficit d'infraestructures d'accessibilitat, les quals no es corresponen a la seva situació econòmica.

j) Les despeses socials públiques es troben al voltant de 6 punts per sota de la mitjana de la CE.

k) El desavantatge competitiu més important cara al mercat únic, i que els seus efectes ja es deixen sentir ara, és el dèficit de la qualificació dels recursos humans. La important progressió de les ofertes de treball no satisfetes està tenint una forta importància negativa en la producció espanyola efectiva i potencial.

El desajust entre l'oferta i la demanda de treball cal relacionar-la amb les noves exigències de qualificació de la força de treball, en bona part conseqüència de que gairebé el 70% de les empreses espanyoles, l'any 1989, han introduït noves tecnologies.

Aquesta deficiència és clau per atraure les inversions susceptibles de difondre i accelerar en el nostre entorn el progrés tècnic i la competitivitat internacional.

El *World Economic Forum* i l'*International Institute for Management*, han fet, durant l'any 1990, una enquesta als 1.500 principals empresaris mundials. A l'informe es treu com a conclusió que Espanya és un dels

països menys competitius dels 22 del món que s'han estudiat. Pel que fa a la qualificació dels treballadors som el número 21. En quant a motivació laboral estem a la cua, com també en la qualitat dels productes.

2. Les perspectives de Catalunya en l'economia comunitària

Catalunya en la perspectiva del mercat únic tindrà una més gran importància com a unitat econòmica (8). La competitivitat de la indústria i els serveis es mesurarà preferentment a escala regional, doncs els aspectes macroeconòmics, que abans eren competència dels governs dels estats, tendiran a una creixent homogeneïtzació en tota la CE i la microeconòmica, pròpia de les regions, serà una temàtica emergent.

Catalunya respecte a Espanya té un pes molt important. Aporta el 19,3% del valor afegit brut i el 16,9% de l'ocupació. Però sobretot és la indústria el sector en què l'aportació catalana és més notable. La producció industrial catalana representa l'elevada xifra del 23,2% del total espanyol (9). La incidència de Catalunya en el sector serveis és més reduïda; representa un 18,5% del total espanyol.

Aquestes xifres ens indiquen que l'impacte del mercat únic en el sector industrial serà molt més significatiu a Catalunya que en la resta d'Espanya.

Inadequació de l'oferta i demanda del mercat de treball

	1986	1987	1988	1989
Ofertes d'ocupació no satisfetes (en milers)	147	161	190	201
% sobre total d'ofertes	24	25	26	27
% d'empreses adoptant noves tècniques	—	30	46	62
% d'empreses per les quals la millora és insuficientment qualificada	—	—	—	66

Font: Ministeri de Treball i Seguretat Social i OCDE.

2.1. L'impacte del mercat únic en el sector industrial català

L'adaptació Catalunya dels paràmetres de l'estudi de la CE sobre el sector industrial espanyol, a base de les dades del cens industrial de Catalunya de 1988, dona els següents resultats (10):

Els sectors en perill, de la mateixa manera que en el cas espanyol, són els que tenen una demanda forta en l'economia europea i són els que estan més relacionats en la renovació tecnològica.

El creixement de l'economia europea, espanyola i catalana des del 1987 ha permès la subsistència i

fins i tot el creixement de sectors poc dinàmics que difícilment es podran mantenir en una etapa menys expansiva.

Sectors industrials en:		
Perill		
sectors	empreses	treballadors
24	4.294	96.073
Equilibri		
sectors	empreses	treballadors
7	6.043	153.352
Competitius		
sectors	empreses	treballadors
8	5.065	78.494

2.2. Els primers efectes de l'adhesió

L'1 de gener de 1986 es va produir l'adhesió d'Espanya al mercat comú. Els efectes més importants de l'adhesió a Catalunya són (11):

Els sectors més afectats pel declivi previsible són:

	Nº Empreses	Nº Treballadors
Química bàsica	576	19.659
Fabricació material elèctric	415	18.627
Fabricació llums i il.luminació	1.022	7.313
Fabricació ràdio i TV	160	6.559
Construcció maquinària metall	366	5.441
Vidre	318	5.164
Construcció maquinària tèxtil	217	4.207
Construcció material ferroviari	77	4.108
Indústria aigües i begudes refrescants	153	3.889

1) L'entrada a la CE ha produït un augment significatiu del dèficit comercial de Catalunya, que va pujar de 414 mil milions el 1985 a 634 mil milions el 1986. L'any 87 el dèficit va ser de 778.515 milions. El 1988 ja superava el bilió de pessetes i l'any 1989 era de 1.344 milions.

Sectors	Total Mòn			CEE			CEE/ Mòn
	Millions pessetes	%	% Variació 1986/85	Millions pessetes	%	% Variació 1986/85	%
Productes agrícoles	208.263	14,2	19,4	77.841	10,0	140,4	37,3
Productes minerals	187.056	12,8	-44,9	9.075	1,2	30,6	4,8
Tèxtil	83.059	5,7	25,5	46.842	6,0	55,8	56,4
Pell, cuir	40.417	2,7	14,5	15.560	2,0	22,2	38,5
Fusta,suro	10.400	0,7	15,9	3.845	0,5	46,3	36,9
Paper,arts gràfiques	56.682	3,9	75,1	29.736	3,8	42,5	52,4
Químic	306.834	21,0	28,7	220.748	28,4	34,2	71,9
Material construc.	18.598	1,2	29,2	15.808	2,0	29,1	85,0
Siderometal.lurgic	525.653	39,9	53,8	342.724	44,1	53,4	62,2
Productes metàl.lics bàsics	92.412	6,3	61,3	80.894	10,4	77,3	87,5
Transformats metàl.lics	433.241	29,6	52,3	261.830	33,7	47,2	60,4
Diversos	25.794	1,9	26,1	14.222	1,8	42,4	55,1
TOTAL	1.462.756	100	14,4	776.405	100	13,8	53,0

Font: Patronat Pro Europa. Catalunya a la Comunitat Europea

Imports de la CEE (en M de ptes.)			Saldo comercial amb la CEE	
Any	Total	% s/Total Imports	Total	% Sobre Saldo Total
1984	456.923	38,0	- 86.039	19,6
1985	521.916	40,8	- 70.857	17,1
1986	776.410	53,6	- 285.613	46,0
1987	1.019.592	58,7	- 417.322	53,4
1988	1.258.782	59,4	- 553.488	23,0

2) La variació més forta es va produir en les importacions de països comunitaris que van passar de representar, el 1985, del 40%, al 54% el 1986. En 1989 les importacions a la CE han seguit augmentant i han arribat a constituir el 60,4% del total d'importacions.

Aquest increment elevat fou molt superior a l'augment de les exportacions a la comunitat que va arribar només 7 punts sobre el total. La taxa de cobertura de les exportacions amb la CEE en 1985 era de 86,4% i es va reduir l'any 1986 al 63,2%. El 1989 la cobertura era solsament del 52%.

3) Les importacions més importants provinents de la CE s'han produït en els sectors químics i dels transformats metàl·lics que varen concentrar més del 62% de les importacions totals. Del quadre següent observem la coincidència entre els sectors en perill i els que han tingut un increment més important en les importacions.

Inversions estrangeres directes a Catalunya (Milers de dòlars)

	Inversions a Catalunya	% Sobre el Total d'Espanya
1985	303.832	26,2
1986	586.008	25,3
1987	963.433	26,5
1988	1.280.475	21,8

Font: Banc d'Espanya i E. Giraldez (1991)

4) Les dades sobre l'evolució de les importacions de la CE i el saldo comercial en els darrers anys parlen per si mateixes (12).

5) A Catalunya, encara més que en el conjunt d'Espanya, la inversió directa estrangera ha estat molt important, xifrant-se en 1.280.475,5 milers de dòlars el 1988, xifra que representa el 21,8 del total espanyol. La inversió de procedència estrangera ha estat, la següent en els darrers anys:

A partir de la procedència geogràfica de la inversió estrangera en l'últim any es comprova la consolidació de la CE com a principal font de les inversions.

	Catalunya	Espanya
CE	56,3	55,0
Suïssa	5,5	6,1
Japó	3,5	1,6
USA	2,2	4,0

Font: Joan Clavera. (1991).

6) El sector serveis ha estat menys afectat en relació a l'adhesió al Mercat Comú. En canvi s'ha de destacar la gran importància que està adquirint en l'estudi tot el sector de serveis a les empreses, tant per la seva situació de millora de la competitivitat de la indústria, com per la seva capacitat d'atraure les inversions estrangeres i les seues d'empreses i organismes internacionals (13).

2.3. L'economia catalana davant el mercat únic

Catalunya té la seva economia plenament interconnectada amb el conjunt de l'estat espanyol. Les vendes de les empreses catalanes a Espanya constitueixen el 89,4% del total, i el que és més important, aquest percentatge s'ha elevat amb l'entrada en el mercat comú. En termes percentuals, Catalunya ha comprat més a l'exterior, però amb les seves vendes, les empreses catalanes s'han refugiat molt més en Espanya.

% Compres i vendes de les empreses Catalanes

Fora d'Espanya	% Sobre Total	
	1985	1988
Compres fora d'Espanya	22,15	27,17
Compres a Espanya	77,85	72,82
Vendes a Espanya	88,86	89,42
Vendes fora d'Espanya	11,14	10,58

Font: Generalitat de Catalunya i M. Perellada (1991)

L'increment del saldo comercial negatiu amb la CEE indica que la majoria dels empresaris catalans no tenen estratègies exteriors, ni quan l'economia catalana està en etapa de creixement. Hi han dos fets més que reforcen aquesta tesi. El primer és el baix nivell d'empreses catalanes amb establiments a l'estranger (2,5% del total) (14). El segon és la constatació de que el grup d'empreses amb més de 30 anys d'existència a Catalunya no tenen, en un 30%, cap relació amb altres països. Així mateix la major part d'empreses amb menys de 15 treballadors no mantenen relacions comercials amb d'altres països (15).

Catalunya ha estat, i és, el «nord» industrial i avançat de l'estat espanyol, les empreses catalanes encara estan jugant avui aquest rol, de manera important. El perill es troba en què el mercat únic, i la desaparició de les barreres aranzelàries, porti a una reorientació de les compres de les economies regionals espanyoles vers els productes industrials no catalans, per ser més competitiu i, en aquest cas, que l'empresariat català no reaccionï introduint-se al mercat europeu

donada la seva carència d'estratègies dirigides a l'exportació.

El perill esmentat es fonamenta en les dades citades anteriorment. Els sectors amenaçats de declivi pel mercat únic són els sectors industrials amb més alta demanda en l'economia europea i més sensibles a introduir les noves tecnologies en els processos productius. Però aquesta no és l'única font de preocupació per l'economia catalana davant el mercat únic, sinó que n'hi ha d'altres d'entre les quals destaquem:

1) L'economia catalana, malgrat la seva bona adaptació a la sortida de la crisi, com indica la taxa anual d'evolució del PIB, que ha significat una acumulació mitjana del 5% a l'any, ha perdut posicions respecte a l'economia comunitària. Catalunya, que durant els anys 1964-1975 havia tingut un PIB per habitant superior a la mitjana europea, el 1989, es troba en una posició inferior en 5,3 punts (prenent CEE=100, Catalunya=94,7). La pèrdua de posicions és conseqüència del reduït creixement del valor afegit que introdueix els productes que fabrica.

2) Catalunya ha perdut lleugerament pes específic en l'economia espanyola.

a) L'economia catalana ha tingut, durant els anys 1986-1989, una taxa de creixement anual i acumulatiu superior a la mitjana espanyola. Però l'esmentada taxa no ha estat superior a la de Balears, ni a la de regions com la Comunitat Valenciana, Múrcia, Canàries i Aragó, i ha estat igual a Navarra i La Rioja.

b) Si fem una anàlisi per sectors Catalunya ha crescut més que la mitjana espanyola en el camp industrial i de la construcció, i ha experimentat un creixement igual en el de serveis. No obstant, preocupa la pèrdua de valor afegit (brut) en el sector industrial, que passa d'una participació sobre el total espanyol del 25,76% el 1979 al 20% el 1989.

Evolució del PIB per comunitats autònomes

	1986	1987	1988	1989	Taxa anual acumulada
Andalusia	2,0	6,2	6,7	5,1	4,9
Aragó	4,1	6,1	5,0	5,0	5,1
Astúries	-0,4	3,2	3,5	5,2	2,9
Balears	6,2	5,8	7,8	3,8	5,9
Canàries	5,5	6,6	7,4	2,4	5,5
Cantàbria	2,5	4,2	5,8	6,4	4,7
Castella-La Manxa	0,3	5,5	5,2	6,2	4,3
Castella-Lleó	0,4	6,1	5,9	3,8	4,0
Catalunya	3,8	5,3	5,4	5,6	5,0
Extremadura	0,8	5,0	5,4	4,5	3,9
Galícia	1,9	4,1	5,2	5,0	4,0
Madrid	3,9	4,6	4,0	5,8	4,6
Múrcia	3,5	5,8	6,3	6,0	5,4
Navarra	3,1	5,9	5,2	5,9	5,0
Euskadi	1,5	3,0	4,5	5,7	3,7
La Rioja	2,5	5,4	6,3	5,9	5,0
Comunitat Valenciana	4,7	5,4	6,6	4,9	5,4
TOTAL	4,0	5,2	5,5	5,2	4,7

Font: Fundació Fies. Papeles de Economía núm. 45. (1991)

c) El valor afegit de Catalunya és lleugerament superior a la mitjana espanyola. Hi ha 8 comunitats autònomes, exceptuant Ceuta i Melilla, que presentaven un valor superior.

Cal subratllar la baixa participació catalana en sectors tan importants per l'economia actual com són els de transports, comunicacions, ensenyament i sanitat.

Valor afegit net

Catalunya	88,0%
Balears	89,1%
Extremadura	89,8%
Madrid	88,8%
Múrcia	89,0%
Navarra	88,2%
La Rioja	89,1%
València	89,0%
Espanya	88,3%

Font: Banc de Bilbao. 1990.

d) Catalunya, pel que fa a la renda familiar disponible per persona, és la segona regió espanyola per darrera de les Balears, però el creixement mitjà anual real durant els anys 1983-1987 ha estat de l'1,3% inferior a la mitjana d'Espanya, que ha estat de l'1,9% (16).

3) Com a dada significativa de la perspectiva de l'articulació de la producció catalana amb els processos d'innovació tecnològica, cal indicar la baixa incidència de les despeses catalanes en I+D (0,38% sobre PIB) que són més baixes que la mitjana espanyola (0,6% sobre PIB) (17) en bona part conseqüència de l'escassa aportació del sector públic a Catalunya.

Despeses en I+D	(Distribució en %)	
	Espanya	Catalunya
Sector Públic	80,7	39
Sector Privat	19,3	61

Font: Escorsa, P. i Solé, F. (1988).

Catalunya, en comparació amb els països de la CE, ocuparia tan sols una posició lleugerament superior a Grècia pel que fa a les despeses d'I+D.

% I+D Sobre PIB	
CE	100
Alemania	134
França	113
Regne Unit	120
Països Baixos	107
Bèlgica	72
Dinamarca	60
Itàlia	59
Irlanda	41
Espanya	23
Portugal	18
Catalunya	12
Grècia	11

Font: STRDE (1987) en base a dades de 1984. E. Escámez (1991).

4) El sector industrial català ha estat considerat per A. Petitbó (18), actual Director General del Ministeri d'Indústria del Govern de l'Estat, com a fràgil, donat el pes específic dels sectors tradicionals no relacionats amb les noves tècniques productives com ara la informàtica, les màquines-instruments, els nous materials, la biotecnologia i les telecomunicacions. Però també per la inexistència d'una estratègia de diferenciació del producte a partir d'un projecte que combini la inversió autòctona amb l'estrangera. I, a més, per la insuficient atenció a les inversions públiques en infraestructures, sòl industrial i tecnologia. L'escassa articulació entre indústria i comerç és un dels altres elements assenyalats.

5) El minifundisme empresarial ha estat considerat, moltes vegades, com una de les causes de la fragilitat de l'economia catalana. Però en una etapa econòmica en què com a conseqüència de la constant innovació tecnològica es tendeix a l'especialització flexible i a la descentralització productiva, el «minifundisme» no és un problema per si mateix, al contrari, les dimensions reduïdes poden afavorir els processos de renovació productiva.

El veritable problema es produeix quan coincideix una situació d'empreses petites i absència d'innovació. Aquest és, malauradament, el que es produeix a Catalunya on hi ha una escassa inversió en I+D en les empreses de més de 50 treballadors, les quals formen el 51% de les empreses existents.

Evolució del % de treballadors ocupats per grandària de les empreses

Interval	1985	1987
1 - 5	14,9	15,3
6 - 25	23,0	25,1
26 - 100	21,6	21,9
101 - 500	21,1	20,6
> - 500	19,4	17,1

Font: COCINB i Esteve Sanromà (1991).

6) Ja s'ha destacat la importància de la inversió estrangera i de la provinent, en particular, de la CE a Catalunya, que es dirigeix, en bona part, vers els sectors considerats en perill de declivi i incideix positivament en la seva competitivitat. Aquest és un fet important i positiu, però en observar la balança tecnològica, respecte a la CE, la taxa de cobertura, cada any és més reduïda.

Així mateix, l'entrada de capital estranger en l'economia de Catalunya no ha determinat una projecció més gran de la producció exterior. Entre 1985 i 1989 la participació d'exportacions de béns respecte al PIB no només no augmenta sinó que disminueix. L'any 1985 Catalunya exportava el 17,5% del PIB. El 1989 aquesta qualitat s'havia reduït al 15% (19).

Evolució de la taxa de cobertura tecnològica a Catalunya amb la CE, EUA, Japó i Amèrica Llatina

	1979-86	1987	1988
CE	19	17	9
EUA	19	21	23
Japó	15,4	9	1
Amèrica Llatina	983	488	404

Ambdós fets permeten assenyalar que les inversions de les empreses estrangeres tenen com a objectiu prioritari el mercat local i espanyol. Això vol dir que ajuden a consolidar el paper de Catalunya com a nord industrial d'Espanya, però no incrementen gaire la competitivitat dels productes catalans respecte a l'estranger i tenen una incidència relativa en la renovació tecnològica del conjunt dels sectors productius, doncs la important tecnologia de fora no s'articula en el teixit productiu català.

2.4. El futur de l'economia de Catalunya

En la perspectiva de consolidar el paper de Catalunya a Espanya i evitar els perills de declivi, així com incrementar la competitivitat econòmica en l'Europa Comunitària, s'han elaborat, en uns casos, i sistematitzat en uns altres, les mesures comunes en els sectors productius que tenen una incidència directa en la millora del posicionament de l'economia catalana en el mercat únic de 1993, però sobre tot dels anys posteriors. Però abans cal fer unes breus consideracions.

2.4.1. Les bases d'una estratègia de futur de l'economia catalana

La política econòmica catalana està plenament lligada al desenvolupament de l'espanyola. S'ha pogut constatar l'articulació estatal de l'economia catalana i s'ha observat que l'evolució de l'espanyola i de la catalana ha estat pràcticament el mateix en el període 1974-1990, i les mesures que han estat favorables a l'economia espanyola també ho han estat per a la catalana, i viceversa. Però això no vol dir que hi hagin uns elements diferencials que són d'un particular

interès per a l'economia de Catalunya. Sobretot davant d'un fet completament nou com és la desaparició de les barreres aranzelàries.

Quan els sectors productius més competitius davant el mercat únic, són aquells que es basen en una utilització intensiva de mà d'obra, es pot generar una estratègia que prioritzi exegeradament el manteniment dels baixos costos de la força de treball i de l'índex dels preus de consum. Aquesta estratègia comporta també reduir i congelar la despesa pública inclosa la destinada a infraestructures i a formació del capital humà.

Evolució IPC

	Catalunya	Espanya	Diferencial
1985	9,4	8,8	0,6
1986	9,6	8,8	0,8
1987	5,8	5,2	0,6
1988	5,4	5,6	0,3
1989	7,2	7,0	0,2
1990 (nov.)	7,0	6,3	0,7

Font: INE.

Des d'aquesta perspectiva cal valorar l'enquesta a l'empresariat espanyol, realitzada per la revista L'Actualitat Econòmica (20), en la qual els empresaris majoritàriament consideraven que el principal factor de competitivitat eren els baixos costos de la força de treball en relació a la CE. El cost de la mà d'obra, a Espanya, és inferior en un 46% a la mitjana comunitària.

Si analitzem la situació a Catalunya, el cost de la mà d'obra és sensiblement superior a la mitjana espanyola.

Cost mà d'obra (1990)

Mitjana salarial espanyola:	132.265
Mitjana salarial catalana:	145.109

Font: INE i UGT.

És a dir, si s'implantés o es confirmés una estratègia basada en la reducció de costos i de preus, Catalunya

seria una de les regions menys beneficiades en la perspectiva del mercat únic.

És evident que la competitivitat es basa en el baix cost de la mà d'obra i dels preus dels productes, així com en una reduïda taxa dels beneficis. Però no podem oblidar que Catalunya ha de continuar essent el nord avançat de l'estat espanyol per mantenir la seva situació. Si vol avançar i acostar-se a Europa, li caldrà aplicar una estratègia destinada a incrementar el seu valor afegit en la producció. Això significa que les prioritats a Catalunya passen pels tres elements bàsics en què es fonamenta una economia avançada avui dia: les infraestructures d'accessibilitat i acollida, les inversions en I+D i la formació dels recursos humans. Aquesta prioritització significa neces-sàriament, però no exclusiva i majoritàriament, inversió pública.

Cal notar que l'evolució de l'índex de preus al consum a Catalunya té un diferencial de 0,7 punts respecte a la mitjana espanyola. Som la segona regió, després de Navarra, amb un IPC més alt.

Dels tres elements bàsics esmentats el més important és el que es refereix a la formació dels recursos humans. Una formació que cal que sigui altament qualificada i ha de ser, necessàriament, polivalent, perquè es pugui adaptar a través de les especificacions *ad hoc* als canvis en els processos productius. La formació del capital humà és la clau, perquè possibilita les inversions I+D i és el principal factor d'atractivitat, com ja hem assenyalat, per a les inversions estrangeres que realment volen aportar innovació al conjunt del sector productiu i volen localitzar-se a Catalunya per guanyar quotes del mercat espanyol, europeu o internacional en general.

D'altra banda, si bé Catalunya té importants dèficits en infraestructures (aeroport, fèrries i carreteres), els darrers projectes i sobretot els relacionats amb les olímpades de Barcelona, estan significat un important però insuficient pas endavant. La despesa en educació i benestar es manté pràcticament igual respecte al PIB, i com hem assenyalat, és la principal causa que quedin sense cobrir gran nombre d'ofertes de treball del mercat.

En definitiva, el futur de l'economia catalana davant la integració europea seria més esperançador si s'adoptés una opció de política econòmica que prioritzés la superació dels seus baixos nivells d'inversió en I+D, la millora de les infraestructures de transports i comunicacions, de la inversió en educació i serveis de benestar en general, l'adequada translació de l'estalvi cap a la inversió en la innovació i renovació del comerç.

Aquesta opció, com es dedueix de l'anàlisi del primer apartat, sembla que hauria de ser la millor per a Espanya a mitjà i a llarg termini. Sobretot si es té en compte que totes les previsions indiquen que els increments salarials seran ràpids, en la recerca d'equiparació amb la mitjana europea. A més, els estrangulaments de mà d'obra especialitzada poden portar a increments de salari per sobre de la mitjana i, per tant, a una pèrdua accentuada de productivitat.

2.4.2. La regió metropolitana de Barcelona: motor de l'economia catalana.

Parlar de l'economia catalana, i en particular dels seus sectors industrial i de serveis, significa parlar de la Regió Metropolitana de Barcelona (RMB).

La RMB comprèn un territori de 997,9 km² i una població de 4.324.290 habitants. La RMB està formada per una xarxa de ciutats «modernes» (21) que interactuen. És a dir, ciutats que han tingut un procés de creixement autònom respecte de la ciutat de Barcelona i bastant equilibrat si observem la presència de sectors industrials i de serveis, i les seves funcions d'ocupació, residència, oci, així com en la diversitat de la composició social de la població. Aquestes ciutats són individualitats urbanes (22) (Terrassa, Sabadell, Mataró, Granollers, Vilafranca del Penedès, Vilanova i La Geltrú), que constitueixen subcentres regionals i s'han configurat com a centres de serveis comarcals, tot i que progressivament aquest rol va desapareixent.

Aquesta xarxa de ciutats s'ha basat en uns potencials de desenvolupament endògens, però el centre de la regió, l'Àrea Metropolitana de Barcelona, és el princi-

pal motor i referència obligada per a les polítiques econòmiques, socials i urbanístiques de les altres ciutats.

El pes de les variables socio-econòmiques de la RMB respecte a Catalunya, com es mostra en el següent quadre, posa de manifest que la competitivitat econòmica de Catalunya, excepció feta de l'agricultura i el turisme, depèn de les estratègies a desenvolupar en la Regió I.

Impacte de la RMB a Catalunya

Població 1989	70,6%		
Superfície	10,2%	Terciari avançat	77,4%
		(Serveis a les empreses i finances)	
Llocs de treball	68,3	Inversions industr.	68,8%
		(1989)	
		Línies de telèfon	74,1%

2.4.3. Mesures i recomanacions per a millorar la competitivitat econòmica.

Les mesures parteixen de donar prioritat a una estratègia econòmica que tingui com a principal funció desenvolupar els temes de formació de recursos humans, d'infraestructures i d'I+D, així com al fet que probablement els seus efectes i la seva localització se centraran a la regió metropolitana, base del desenvolupament econòmic i humà de Catalunya.

2.4.3.1. Respecte a la inversió estrangera.

a) El sector públic ha d'aprofitar l'alt nivell d'inversions estrangeres i jugar un paper molt actiu per dirigir-les vers els sectors amb alts continguts tecnològics i importants efectes multiplicadors.

El rol que poden jugar les empreses públiques davant les firmes multinacionals és clau i tant per la seva capacitat de concertació d'inversions d'alt valor afegit com per la possibilitat d'atraure les inversions estrangeres dirigides a les infraestructures d'accessibilitat tecnològiques.

b) En tant que sigui possible interessa atraure firmes internacionals que treballin en tecnologia avançada i que utilitzin com a empreses subministradores les auxiliars de l'àrea barcelonina a efectes de multiplicar la renovació tecnològica d'un ampli sector de l'economia.

Aquesta atracció no implica exigir l'ubicació en els límits de Catalunya, ja que amb les modernes comunicacions el desenvolupament de la indústria auxiliar és tant o més clau que l'especifica instal·lació del montador central.

c) Cal donar importants facilitats a la localització d'empreses multinacionals en el parc tecnològic i polígons industrials de la RMB per aconseguir transferències tecnològiques que ajudin a la formació de noves generacions de tècnics i que incideixin en els processos de recerca universitaris.

d) Cal facilitar les inversions estrangeres en els sectors que tenen un desenvolupament assegurat, encara que no es tracti d'alta tecnologia, com poden ser les indústries del medi ambient o certs sectors de nous materials. També aquells sectors que tenen un medi de cultiu important donada la gran indústria auxiliar, la formació professional dels treballadors o les instal·lacions de proves. Un bon exemple n'és l'automòbil.

2.4.3.2. Respecte a la indústria autòctona

a) Aprofitar les amples xarxes comercials establertes en el conjunt de l'Estat per fer-ne un instrument que també serveixi a les empreses estrangeres que tinguin interès en el mercat espanyol i català.

b) Desenvolupar una estratègia activa de col·laboració entre el sector públic i el sector privat, per al desenvolupament de convenis d'I+D i d'aprofitament de la possible col·laboració entre organismes autòctons i estrangers.

c) Afavorir la disponibilitat de capital com a element decisiu pel creixement i la renovació, a través del foment de les societats de capital risc i de garantia

recíproca, per finançar els projectes innovadors i factibles.

d) Incentivar la fusió d'empreses tendent a incrementar la inversió per a la renovació tecnològica del seu aparell productiu.

e) Incrementar l'oferta privada i pública per a la informació i assessorament de l'empresariat espanyol sobre el mercat comú, les ofertes i possibilitats que ofereix la CE, l'Estat i la Generalitat.

f) Desenvolupar els centres de difusió i suport de noves tecnologies en les zones industrials, dirigits a difondre la tecnificació i els creixements entre les petites i mitjanes empreses.

g) Cal incrementar les inversions en I+D del sector públic i la localització d'empreses i entitats públiques en què la I+D sigui un element clau de la seva activitat.

2.4.3.3. Recomanacions per als sectors econòmics
Les recomanacions abans esmentades serveixen per a tots els sectors econòmics i en particular els industrials. Ara cal assenyalar les mesures més específiques per als sectors en què la seva competitivitat europea pot quedar més debilitada en la perspectiva del 93.

a) El sector tèxtil.

Ha d'intentar reduir l'aplicació dels AMF (Acords Multifibres) a través dels quals s'estableixen unes quotes d'accés al mercat nacional a cada país de la CE de productes tèxtils procedents de tercers països. En virtut de l'Acta Única, circularien a través de tota la CE els productes de tercers països, i en particular de la zona d'Indoxina, que produirien importants perjudicis a les nostres exportacions com a conseqüència dels baixos costos de la seva mà d'obra.

b) El sector químic.

Té un important desavantatge comparatiu amb la CE en termes de productivitat. Cal iniciar un procés de concentracions d'empreses per a la

renovació tecnològica i dirigir cap aquests sectors les inversions estrangeres per fer front a la competència dels països de la CE i orientar el sector barceloní des del mercat espanyol vers el mercat comunitari.

c) El sector paperer i d'arts gràfiques.

Aquest sector ha de fer front a la qualitat del sector alemany, norueg i també a la competència dels països asiàtics. Aquest sector, a part d'estar molt interessat en la reducció de les importacions de tercers països en els estats membres de la CE, cal que fomenti les inversions estrangeres que utilitzin tecnologia avançada i actuï a través d'indústries auxiliars de l'àrea barcelonina.

De totes maneres aquest sector cal que continuï incrementant la quota de mercat en els països de Sudamèrica.

d) El sector electrònic i informàtic.

Aquest sector no pot fer front a les innovacions produïdes en els països de tecnologia avançada i punta de la CEE. El sector autòcton avui dia es refugia en els contractes amb el sector públic, aprofitant el coneixement que en té del mateix. A aquest sector interessa l'ampliació de les dotacions pressupostàries del Pla Elèctric i Informàtic Nacional, així com els programes comunitaris anomenats RACE i ESPRIT per poder finançar la recerca i la innovació en aquest sector.

Encara s'és a temps per una política específica de *software* i de sistemes de valor afegit sobre les telecomunicacions.

2.4.3.4. Respecte a la formació de recursos humans

a) Establir un ampli pla de formació ocupacional i professional i postgrau, que permeti disposar de professionals i treballadors qualificats per donar resposta als futurs reptes econòmics i empresarials amb garanties d'èxit.

Les característiques d'aquest pla han de ser:

- 1) La seva àmplia dotació econòmica.
- 2) Que es centri en els sectors considerats estratègics.

- 3) Orientat al futur.
- 4) Elaborat des de la perspectiva de la demanda.
- 5) Donar prioritat a l'establiment de concerts amb les empreses per desenvolupar les accions de formació ocupacional.

b) Incrementar la intensitat d'intercanvis entre universitat i empresa, com a element de creació de capital humà qualificat.

c) La creació de centres de difusió i formació sobre noves tecnologies per aplicar-les a la producció de béns i serveis.

2.4.3.5. *Respecte a les infraestructures.*

Les opcions del Pla Estratègic Barcelona 2000 són plenament vàlides per a la competitivitat de la regió però volem destacar les següents:

- a) Establir un nou parc tecnològic i científic en l'entorn metropolità i ampliar el Parc del Vallès.
- b) Aconseguir el funcionament de l'express regional.
- c) Accelerar els projectes de vinculació ferroviària que permetin jugar a la regió un paper més decisiu en la comunicació Espanya-Europa. Els projectes d'ample de via europeu i també el TAV han de ser gestionats des d'aquesta perspectiva.
- d) Ampliar la capacitat de l'aeroport i endegar les estratègies adients entre les companyies aèries per donar a l'aeroport un caràcter intercontinental.
- e) Crear com a mínim dues CIMs (Central Integral de Mercaderies) a l'àmbit regional, en un màxim de cinc anys.

Així mateix cal impulsar la connexió viària ràpida entre les ciutats del 2on cinturó i establir els centres d'intercanvi modal en tota la regió.

3. L'Estratègia competitiva de Barcelona

3.1. *L'Àrea Econòmica de Barcelona i la seva importància estratègica per Catalunya*

La centralitat de la Regió Metropolitana abans esmentada és l'Àrea Metropolitana de Barcelona. Aquest és un àmbit que, sense pretensions de delimitació precisa, té una superfície de 585,3 km², constituïda pels 32 municipis de la Mancomunitat, i té 3.120.557 habitants.

L'AMB, al contrari de la resta de municipis de la Regió, ha tingut un creixement bàsicament derivat del desenvolupament econòmic i urbà, i en concret de la immigració produïda a l'entorn del municipi de Barcelona. Alguns d'aquests municipis són pràcticament monofuncionals, conseqüència d'aquest creixement derivat, i no gaudeixen de les propietats de capitalitat urbana en un territori.

L'alta mobilitat social i l'elevada densitat, 11.624 habitants/km², il·lustra la continuïtat urbana del conjunt de municipis i la intensitat de fluxos de relacions amb la metròpoli central.

Donada la densitat i el valor complementari de molts municipis, a la pràctica ens trobem davant d'un sistema en què qualsevol acció sobre un punt del territori afecta als fluxos (de persones, de mercaderies, d'informació, de cultura, de capitals...), de la resta de l'àrea. Les decisions d'instal·lació de centres d'atracció ha de tenir en compte aquests efectes. Per aquestes raons s'ha anomenat l'AMB ciutat metropolitana o ciutat real.

L'Àrea Metropolitana de Barcelona constitueix la concentració urbana industrial més importat de l'Àrea nord-occidental del mediterrani. A la vegada és la concentració industrial de la península millor connectada per terra amb Europa (ferrocarril i carreteres).

L'AMB constitueix el 54,5% de la població de Catalunya. El 55,6% de la renda familiar disponible de Catalunya i el 17,8% de la d'Espanya. Així mateix gaudeix del

Mobilitat laboral de l'AMB**(Desplaçaments a Barcelona sobre total desplaçaments del municipi)**

De 15 a 25%	de 25 a 40%	+ 40%
Barberà de Vallès	El Prat de Llobregat	L'Hospitalet de Llobr.
Ripollet	Sant Boi de Llobregat	Sant Adrià de Besòs
Molins de Rei	Sant Joan Despí	Sta.Coloma de Gramenet
Begues	Castelldefels	
Rubí	Sant Feliu de Llobr.	
Castellbisbal	Sant Just Desvern	
Gavà	Esplugues de Llobr.	
Montgat	Sant Cugat del Vallès	
Pallejà	Cerdanyola del Vallès	
El Papiol	Montcada-Reixac	
St.Adrià de la Barca	Tiana	
St. Andreu de la Barca		
Sant Climent de Llobr.		
Sant Vicenç dels Horts		
Santa Coloma de Queralt		
Torrelles de Llobregat		
Viladecans		

Font: MMAMB.

53% dels llocs de treball a Catalunya i s'hi localitza el 66,2% del terciari avançat.

El creixement de la inversió en l'àrea barcelonina ha estat espectacular. Ha incrementat en un 30,7% en el període 1988-1989, i comparant el segon trimestre de 1988 i el respectiu de 1989 l'increment creix fins al 35,9% (24).

3.1.1. La ciutat de Barcelona i la seva rellevància estratègica

El municipi de Barcelona, zona central de l'àrea caracteritzada pel seu dinamisme econòmic i urbà, participa amb el 7% de la renda espanyola, i la seva

població representa el 4,5% del total d'Espanya. La renda per càpita de la ciutat supera en un 43,6% a la mitjana espanyola i en un 18% a la catalana (23) Barcelona és un dels motors del creixement econòmic espanyol i català en l'actualitat. La intensitat del seu creixement el podem contrastar a través de les dades de disminució de la taxa d'atur i del creixement del PIB. Encara que fos més raonable parlar de renda disponible, a la pràctica les dades de què es disposa parlen de PIB, tot i que és molt difícil conceptualitzar el PIB d'una ciutat.

Els autors de l'estudi Sunbelt (24), posen en plena relació el desenvolupament actual i sobretot futur de

Creixement del PIB a Barcelona (en milions de ptes)

	1985	1986	1987	1988	1989
PIB	1.853.000	2.114.000	2.331.000	2.544.000	2.728.000

Evolució de l'atur

	Des.85	Des.86	Des.87	Des.88	Des.89	Juny 90
Barcelona						
Municipi	18,2	18,5	16,2	13,4	9,7	8,7
Província	21,6	21,9	19,3	16,0	12,0	10,8
Catalunya	19,9	20,3	18,3	15,2	11,6	10,2
Espanya	—	—	20,9	18,8	16,2	15,3

Font: Barcelona Economia 1990.

Catalunya amb el de la seva capital: la ciutat de Barcelona, per ser anella d'infraestructures i comunicacions, per la transformació de la seva economia urbana cap a una economia de serveis amb una forta presència dels serveis avançats i per la seva projecció i influència més enllà dels Pirineus. Segons l'estudi del Netherlands Economic Institute (25) Londres, Frankfurt i París junt amb Brussel·les, continuaran en els propers anys essent el centre administratiu, financer i comercial d'Europa. Però en contrapartida, Milà, Niça, Marsella i Barcelona seran les grans creadores de riquesa.

El paper estratègic de Barcelona per a l'economia catalana, però també per a l'espanyola, es veu incrementat pel funcionament de l'espai europeu de la CE, com un espai econòmic global. Per aquest espai es mouran en plena llibertat els fluxos monetaris de capitals, mercaderies, persones i informació que estructuraran i sobretot estructuraran la xarxa econòmica europea. Les ciutats seran els nusos d'aquesta xarxa, els estats i regions que tinguin més insertades les seves ciutats en els fluxos econòmics internacionals, tindran la possibilitat de desenvolupar-se. Al contrari, entraran en una fase d'estancament, ja sigui absolut o relatiu.

D'altra banda l'economia global tendeix (26) a la descentralització de les activitats productives en el territori, hi ha una concentració dels centres de decisió i les seves activitats de suport, el terciari avançat, en les ciutats. La capacitat i àmbit direccional d'una regió o estat depèn de la localització en la seva (s) ciutat (s) dels centres direccionals públics i privats de l'economia, i de les relacions, intercanvis i

cooperació que tingui la ciutat amb la resta de ciutats europees, i sobretot les que tenen un paper decisiu en el tram econòmic-urbà internacional. La modernització de Barcelona i la seva projecció internacional és, doncs, una condició necessària per al desenvolupament futur de l'economia d'Espanya i Catalunya, i en particular de l'AMB.

3.2. L'impacte de l'Acta Única en el sector industrial i econòmic de la ciutat

Per l'evolució de l'economia de la ciutat, que comporta una pèrdua del seu caràcter industrial, l'impacte en el sector industrial de l'Acta Única serà molt més reduïda a Barcelona que en el conjunt de Catalunya.

Aplicant els criteris de l'estudi abans esmentat de la CE respecte a l'impacte industrial de l'Acta Única, trobarem al municipi de Barcelona uns sectors industrials amb un bon nombre d'assalariats ocupats que avui són poc competitius; d'entre aquets destaquem:

- La fabricació de productes químics bàsics i per a la indústria agrícola.
- La fabricació de productes farmacèutics.
- La construcció de màquines per a les indústries tèxtils.
- Fabricació d'òrgans de transmissió.
- Material de tractament de fusta, paper i cuir.
- Fabricació de material elèctric.
- Fabricació de llums i material d'il·luminació.
- Laboratoris fotogràfics i cinematogràfics.

Els sectors més competitius amb vista al 93 són, en el municipi:

- La fabricació d'aparells electrodomèstics.
- Recanvis de vehicles automòbils.
- Els productes de confiteria.
- La indústria del cotó i llurs barreges.
- La fabricació de bijuteria.
- La indústria de tapissos.
- La fabricació de productes químics bàsics i per a la modernització i la formació dels recursos humans.

El sector serveis, de la mateixa manera que en el conjunt de Catalunya, no és previsible que quedi gaire afectat pel mercat únic europeu.

Però el que és realment important per Barcelona no és l'impacte de l'Acta Única al municipi, sinó en el conjunt de la Regió Metropolitana. En efecte, avui el municipi és una divisió administrativa d'una mateixa realitat econòmica, social i urbana que és l'Àrea Metropolitana. D'altra banda ja hem assenyalat el paper del municipi en la formació de l'àrea i el paper de centralitat d'aquesta respecte del sistema de ciutats que interactuen en la Regió Metropolitana, que constitueix el teixit econòmic industrial més important i estratègic de Catalunya.

L'economia de la regió metropolitana, i en concret la seva modernització i competitivitat, es veu afectada de manera determinant pel paper del municipi central i el seu dinamisme i les activitats que s'hi desenvolupin. D'altra banda el paper de Barcelona com a centre direccional de l'economia europea, serà possible si la ciutat es basa en una regió metropolitana pròspera.

Donades les tendències actuals de localització industrial, així com la interdependència territorial, conseqüència de la importància creixent d'una economia basada en la descentralització productiva i en l'especialització flexible, la Regió Metropolitana és l'espai «natural» en el que cal analitzar i avaluar els efectes de les estratègies de desenvolupament econòmic.

Per tant, el que cal és analitzar el paper que està tenint el desenvolupament econòmic de la ciutat en el conjunt de la regió, i plantejar-nos les seves fortes i febleses des del punt de vista de la necessària competitivitat de la Regió Metropolitana i de Catalunya davant el mercat únic europeu, i en concret per consolidar el paper de Catalunya com a «nord» industrial i avançat de l'estat espanyol i possibilitar-hi, en el futur, un lloc preponderant en l'economia mediterrània. Des d'aquesta perspectiva s'han elaborat els apartats que segueixen.

3.3. Característiques del creixement econòmic de Barcelona

El creixement de l'economia de Barcelona no és simplement un creixement quantitatiu depenent de la construcció dinamitzada pels Jocs Olímpics i de la indústria de l'automòbil, sinó que el creixement de la ciutat està modernitzant el conjunt de la seva economia i la fa competitiva per encarar el repte europeu. Per a il·lustrar aquest fet cal que esmentem abans les principals característiques d'una ciutat competitiva a nivell internacional (27):

a) L'àmplia oferta del terciari avançat, és a dir el terciari que ocupa una força de treball d'alta qualificació i utilitza les més modernes tecnologies. En particular destaquen els serveis avançats a les empreses que possibiliten l'externalització de funcions empresarials, la descentralització d'activitats productives i són un factor decisiu de suport per als centres direccionals de l'economia.

b) La formació dels recursos humans. És necessària una forma de treball altament qualificada i capaç d'adaptar-se a les constants variacions de la producció en la indústria i els serveis. La qualificació de la forma de treball és un factor bàsic per a la localització d'empreses amb perspectives més àmplies del mercat local, i susceptibles d'incidir en la modernització tecnològica del sistema productiu urbà, a través de les seves inversions en tecnologia avançada.

c) La dotació i qualitat de les infraestructures en especial les d'accessibilitat. Les telecomunicacions són les més estratègiques ja que la informació és el principal element determinant de la nova economia, però també la connectivitat externa i interna de la ciutat per carretera, tren i avió.

De les infraestructures d'acollida destaca l'oferta hotelera, les infraestructures per a fires i congressos, l'atractivitat cultural i turística i els sistemes i instal·lacions d'oci i esport..

d) La presència d'activitats d'I+D, que és condició per a una adequada aplicació dels coneixements

científics a la producció de béns i serveis. L'existència de centres de difusió per a l'aplicació de les noves tecnologies a les empreses. (Trade Mark, centres de transferència tecnològica...), són bàsics per a la renovació de l'estructura productiva.

L'oferta de qualitat en l'Àrea Metropolitana de parcs tecnològics, ja sigui en la seva modalitat de parcs científics (desenvolupament de prototipus), centres d'innovació (aplicacions tecnològiques), tecnòpolis (ligats a la política territorial) o parcs tecnològics *strictu sensu* (localització d'empreses d'alta tecnologia).

e) L'oferta en amplitud i qualitat dels serveis d'intermediació financera, que són bàsics pel paper de la ciutat com a centre direccional de l'economia.

f) El creixement i projecció internacional de la ciutat i la seva imatge atractiva per viure, treballar i invertir. Cultura difusa de ciutat com a element diferencial i grans equipaments culturals, esportius o d'oci com a focus d'atracció permanent.

g) La xarxa de relacions i intercanvi amb les ciutats europees a fi de dissenyar estratègies comunes i concretes. Com que cada cop més les ciutats són centres direccionals, les seves relacions adquireixen progressivament més importància i són més rellevants fins i tot que els contactes interregionals.

h) Hi ha un seguit de temes de qualitat de vida que tenen un caràcter estratègic fonamental, en la competitivitat econòmica de la ciutat, com són el medi ambient, la seguretat ciutadana, la xarxa de serveis personals i sanitaris i l'oferta de l'habitatge.

El creixement econòmic de la ciutat ha tingut, des de la perspectiva de la modernització de la seva estructura productiva, les següents característiques positives:

a) La distribució sectorial dels treballadors adscrits a l'INSS a Barcelona ciutat (28) ha sofert importants canvis des de 1985.

b) El grup del sector terciari anomenat «serveis a les empreses», és el subsector que millor indica el procés de modernització de l'economia. En l'actualitat els «serveis a les empreses» tenen una important presència i es comptabilitzen 40.429 empreses en el municipi i 53.704 a l'àrea Metropolitana. El subsector dels serveis a l'empresa està essent molt dinàmic a la ciutat, doncs és el que ha tingut una evolució més positiva de tots els sectors econòmics, amb una variació de l'estructura ocupacional de gairabé el 70% d'increment entre 1985 i 1988, en què destaca la progressiva especialització de Barcelona respecte de Catalunya dels serveis financers i a empreses, el comerç i els transports i comunicacions. Cal remarcar la importància del terciari que no ha deixat d'augmentar en els darrers anys.

Sectors	% s/Total	% BCN/CAT	%Variació 1988/85
Agricultura, ramaderia, silvicultura i pesca	0,09	11,8	- 2,8
Energia i aigua	1,53	57,4	-12,9
Transf. minerals no energètics.Química	6,20	41,2	8,0
Indústria transformació metalls	12,24	36,8	1,7
Altres indústries manufactureres	12,25	26,2	- 0,7
Construcció	6,23	33,5	37,2
Comerç	20,59	45,4	33,6
Transport i comunicacions	7,18	62,4	9,4
Inst.financ.Assegurances.Serv. empreses	11,96	66,9	18,5
Altres serveis	21,03	51,2	13,7

La indústria continua desplaçant-se fora de l'àmbit municipal, malgrat és el municipi de Barcelona el que disposa d'una major superfície de sòl destinat a ús industrial de tots els municipis de la Regió.

La tendència de localització de la indústria és clara. Fins l'any 1974 els municipis de l'àrea Metropolitana van ser els receptors de les instal·lacions industrials que buscaven sòl a un nivell de preus més baixos que Barcelona. A partir del 1984 i el 1985 són els municipis de la segona corona (RGM) els principals destinataris de la indústria.

La desindustrialització del municipi, des del punt de vista econòmic, cal considerar-la com a negativa per l'ocupació en el sector industrial. En l'etapa 1987-1991 s'ha cobert completament pel creixement del sector serveis i aquest sector dona suport al procés de modernització doncs són els serveis a les empreses, l'educació i investigació i el subsector relacionat amb l'educació informal, (l'assistència social i altres serveis) els que han tingut una variació més positiva els anys 1985-88.

Els sectors amb una població assalariada superior als 15 mil treballadors que han tingut una evolució més positiva han estat:

Sectors	% Variació 1988/85
Serveis a les empreses	68,0
Assistència social i altres serveis	45,2
Comerç al detall	28,1
Educació i investigació	29,2
Comerç a l'engròs	50,8
Restauració i cafès	25,3

Font: Barcelona Economia 1990.

Per contra, els subsectors amb més pèrdua en la seva estructura poblacional i amb una població assalariada superior als 10.000 treballadors han estat:

c) Les telecomunicacions estan donant un gran salt endavant en relació als projectes olímpics. La

inversió en telecomunicacions, informàtica i electrònica es quantifica en 51.832 (29) milions de pessetes.

Sectors	%Variació 1988/85
Administració pública	-11,4
Indústria Tèxtil	-10,1
Institucions financeres	-6,7
Construcció de maquinària i material elèctric	-6,3
Assegurances	-6,0

Font: Barcelona Economia 1990.

El Pla de Telefònica, amb una aportació de 31.800 milions, comprèn les torres de telecomunicacions, el teleport de Castellbisbal i la conversió de les centrals analògiques en digitals, que col·loquen Barcelona en una base correcta per actuar com a gran metròpoli.

d) A la ciutat s'ha millorat l'accessibilitat externa amb l'ampliació de l'aeroport (fins a 12 milions de passatgers any) i l'especialització, ampliació i agilitat de l'oferta portuària. També es millora l'accessibilitat interna amb la posada en funcionament dels dos nous cinturons i l'ampliació del metro.

e) La ciutat s'ha dotat de millors infraestructures d'acollida. Destaquem que els projectes avui en marxa incrementaran en 2.085 places l'oferta hotelera de 4 i 5 estrelles i en 739 l'oferta de 1 i 2 estrelles. D'altra banda el nou Palau de Congressos i el desdoblament i ampliació de la Fira, que donarà entrada als nous sectors econòmics emergents, complementaran la xarxa d'acollida i la projecció econòmica de la ciutat.

f) Barcelona, a través de l'Ajuntament, ha promociat la xarxa d'Eurociutats, constituïda per més de 30 grans ciutats europees per defensar davant la CE i els governs dels estats, els interessos de les ciutats i desenvolupar projectes i polítiques comunes que siguin efectives des d'un punt de vista econòmic i de benestar dels ciutadans. Aquestes relacions han permès la consolidació de projectes

entre ciutats, com és el cas de la C-6. És a dir, la configuració d'una subxarxa formada per Barcelona, Saragossa, Toulouse, Montpellier, València i Palma de Mallorca, amb l'objectiu de consolidar un espai econòmic europeu que tingui un pes específic suficient i representi una massa crítica per obtenir infraestructures d'accessibilitat de primer nivell.

g) La projecció internacional de Barcelona arrel de la celebració dels Jocs Olímpics i la seva imatge que es veurà reforçada pel bon funcionament dels Jocs de l'estiu del 92.

h) L'existència d'un pla estratègic consensuat amb els principals agents econòmics i socials de la ciutat, de manera que concentra els esforços en la consecució d'uns objectius prioritaris per aconseguir un creixement econòmic sostingut i major equilibri social i territorial més enllà del 92.

El municipi avança, doncs, vers una important modernització de les seves estructures i de la seva funcionalitat en l'àrea i regió metropolitana. El desenvolupament de la ciutat i els seus efectes en el seu àmbit d'influència directa, possibilita la reorientació dels sectors productius cap a la competitivitat necessària per afrontar amb garanties d'èxit la integració en el mercat únic.

Des de la perspectiva d'una estratègia econòmica, com la que es necessita a Catalunya, que prioritzi les inversions en I+D, la bona dotació integral dels recursos humans, cal reforçar i donar suport a l'actual procés de creixement-innovació econòmica infraestructural, de la ciutat de Barcelona.

Coherentment amb la descripció de les característiques d'una ciutat competitiva en la futura economia europea, Barcelona presenta una sèrie d'insuficiències que s'han de superar. Les principals són:

a) En primer lloc, cal destacar la formació de recursos humans i la reduïda presència d'activitats d'I+D que són els factors competitius més febles del conjunt de l'economia espanyola i catalana.

b) La debilitat de Barcelona com a plaça financera i l'absència de competitivitat dels serveis d'intermediació financera. Des dels anys 40 l'activitat financera de la ciutat ocupa un lloc secundari en l'economia espanyola, com a conseqüència de l'absorció dels bancs amb seu a Barcelona per altres bancs. A l'any 89, Barcelona guanya activitat com a conseqüència de la liberalització d'inversions estrangeres, però perd pes relatiu respecte a Madrid. L'àrea econòmica de Barcelona és la que rep més inversions estrangeres, però aquestes es decideixen a les empreses que tenen seu a Madrid, aprofitant la millor dotació de serveis financers i també de la proximitat del govern. La importància del govern central, malgrat que seguirà essent considerable a partir del 1993, es veurà reduïda per l'assumpció de competències econòmiques per la CE, però perdurarà, sinó s'hi posa remei, la debilitat financera de Barcelona. La participació de la Borsa de Barcelona sobre el total del mercat espanyol ha passat d'un 16% el 1980 a només el 11% el 1989 (30).

c) La relativa absència de seus d'empreses punta i institucions rellevants a nivell europeu, que redueix les possibilitats de fer de Barcelona un centre direccional de l'economia europea.

d) La disposició de nous espais de centralitat en tota l'àrea barcelonina, el sector terciari i en particular pels serveis a les empreses i les seus d'entitats públiques i privades. L'actual oferta només cobreix un 20% de la demanda (31).

e) L'estructura empresarial és força reduïda pel que fa a dimensions. Aquest minifundisme no seria avui un problema, ja que estan en una etapa presidida per l'externalització de funcions en les empreses i l'especialització flexible i, per tant, en la reducció de la vida òptima de les empreses que els experts situen entre 200 i 400 treballadors. El problema, a Barcelona, és que el terreny petit i les debilitats del sistema empresarial provoca una minsa inversió en tecnologies i, per tant, es perd el gran efecte innovador que comporten les petites empreses.

Evolució del nombre de treballadors assalariats i del nombre d'empreses segons llur grandària

Interval	Treballadors			Empreses		
	1985	1988	% 88-85	1985	1988	% 88/85
1-5	79.252	94.826	19,7	41.754	48.194	15,4
6-25	116.059	150.131	29,4	10.262	13.360	30,2
26-100	106.918	129.935	21,5	2.328	2.864	23,0
101-500	112.767	130.727	15,9	553	632	14,3
> 500	184.029	177.353	-3,6	113	114	0,9
Total	599.025	682.972	14,0	55.010	65.164	18,5

Font: Barcelona Economia i COC INB

El minifundisme es troba en tots els sectors llevat el sector de l'Energia i l'aigua, el de transports i comunicacions en què les empreses de més de 500 treballadors ocupen respectivament el 81,5% i el 45% del total d'assalariats del sector.

f) L'absència d'una autoritat político-administrativa metropolitana i el localisme de bastants agents econòmics i socials, actua contra les sinergies de la conurbació provocant efectes divergents en les actuacions de les entitats públiques i privades en el que s'ha denominat la ciutat real i també condiciona les possibilitats de redistribució econòmica-social i de reequilibri territorial (32).

3.4. Les recomanacions per millorar la competitivitat dels sectors industrials de la ciutat.

Les principals recomanacions i propostes per a la ciutat i l'àrea metropolitana de Barcelona que reforçarien la seva actual contribució a la competitivitat econòmica i industrial, en particular de la Regió Metropolitana i per tant de Catalunya davant l'Acta Única Europea, són les següents:

a) Per a la modernització de l'economia regional i urbana

1) Aconseguir una oferta de sòl qualificat per a la localització del terciari, en particular els serveis avançats a les empreses, pels seus efectes en la

innovació empresarial i potenciar l'especialització flexible dels processos productius. Cal executar els 10 projectes de Nova Centralitat previstos pel municipi de Barcelona i impulsar la realització de nous projectes a l'Àrea Metropolitana amb un mínim de 400 Ha.

2) Localitzar les seus d'empreses tecnològicament avançades a les àrees de nova centralitat. L'atractiu de la ciutat és la proximitat dels serveis a una de les zones industrials més importants de l'Europa mediterrània. La política de noves centralitats ha d'anar articulada en la promoció de seus d'empreses i entitats europees perquè sigui del tot eficaç. Cal incentivar les empreses estrangeres innovadores per tal que establexin les seves relacions comercials, d'assistència tècnica, disseny, etc., amb les empreses autòctones. L'atracció d'empreses avançades en tecnologia no és suficient per a la generació d'un teixit industrial al seu entorn.

3) L'administració pública i en particular la local, en cooperació amb entitats econòmiques han de promocionar l'establiment de relacions fluides i complexes entre les grans i petites empreses, les estrangeres i les autòctones, que generin la difusió de la innovació i l'intercanvi tecnològic. Ja hem observat que cal donar una especial rellevància a la creació de centres de difusió i formació sobre noves tecnologies per aplicar-les a la producció,

relacions comercials, d'assistència tècnica, disseny, etc., amb les empreses autòctones.

4) Cal aconseguir la descentralització a l'AMB de les empreses públiques amb més inversió en I+D, que es concentren en l'àrea econòmica de Madrid.

5) Ja hem assenyalat abans que per a la competitivitat internacional de la ciutat i la regió ens cal millorar el nostre posicionament com a plaça financera. En aquests moments hi han dues iniciatives a les quals cal donar suport decididament: fer de Barcelona un mercat financer de PIME'S d'àmbit europeu amb una tecnologia altament qualificada i la localització del Banc Central Europeu.

6) Cal donar també una gran importància a la progressiva aplicació de la normativa sobre el medi ambient, l'exigència de garanties en els nous productes i en les reparacions, i la defensa dels consumidors, pels seus efectes en la innovació i qualitat de la producció de béns i serveis. Una societat exigent és condició necessària per a la renovació o l'obtenció d'avantatges competitives.

7) L'esforç continuat en la qualitat dels serveis públics i les garanties d'abastament d'energia, aigua, telecomunicacions, és un factor essencial. Les darreres anàlisis que parlen d'una davallada de l'economia italiana, sembla molt lligada a la baixa qualitat de les estructures i dels serveis territorials.

b) Per a la formació dels recursos humans. És la debilitat principal per a la competitivitat europea, ens calen objectius per a la formació reglada i no reglada però també per a tots aquells aspectes de la socialització durament relacionats amb la millora dels recursos humans.

1) Creació de més d'un centre de formació professional en tecnologies avançades vinculats a les escoles de formació professional i a l'INEM.

2) Incrementar substancialment l'oferta i els recursos tant de programes de post-grau com de formació

ocupacional relacionats amb les necessitats del mercat de treball, l'especialització en tecnologies avançades i vinculats a les empreses.

3) Dotar la ciutat de nous programes o recursos en benestar social i cultural relacionats directa o indirectament amb la integració a l'escola i al mercat de treball.

Tots els objectius i mesures formatives cal que parteixin de la identificació de les tendències de canvi en els sistemes de treball i de les àrees de coneixement a oferir, i articulin les ofertes de totes les administracions.

4) Afavorir l'estabilització laboral com a condició per possibilitar una formació més acurada de la força de treball, i la millora de la seva productivitat. L'any 1989 es van enregistrar a Barcelona municipi 328.528 contractes de treball i el nombre d'ocupats el mateix any va incrementar en 25 mil persones.

c) La millora de les infraestructures.

1) La disposició de l'ample de via europeu de Barcelona a la frontera i el TAV són dos elements molt importants per a la accessibilitat i competitivitat de la ciutat. El criteri que cal tenir en compte és que cal reforçar el paper de Barcelona entre Europa i les ciutats espanyoles. Qualsevol meravella tecnològica que posi en perill aquest paper econòmic i fonamental de Barcelona i Catalunya cal que sigui rebutjat. L'important és la posició de Barcelona en la xarxa i que aquesta arribi als llocs estratègics de la ciutat i la seva àrea com són el port i l'aeroport.

2) Aconseguir una ampliació substancial dels lloguers dels habitatges i uns preus més reduïts d'aquests i de les places hoteleres, perquè Barcelona tingui lloc a l'entorn de la mobilitat dels treballadors i professionals que es produirà en les ciutats europees.

3) És important consolidar l'àrea europea de la Mediterrània Occidental que té com a punts centrals

les ciutats de Barcelona, València, Saragossa, Toulouse, Montpellier i Palma, tant per desenvolupar projectes comuns com per aconseguir els ajuts comunitaris, i per desenvolupar les infraestructures que calen a una macroregió internacional.

4) Cal millorar l'accés als programes de la CE per millorar la quantia dels recursos o projectes amb finançament comunitari, en especial en els de telecomunicacions, els projectes d'I+D comunitaris, promoció de serveis financers i promoció i millora dels polígons industrials.

3.5. Prioritats per a l'actuació de l'Ajuntament.

La incidència de l'Ajuntament en l'economia de la ciutat es alta. La demanda final de l'Ajuntament representa el 2,51 % del PIB i si agrupen tot el conjunt d'organismes i empreses amb direcció municipal arriba fins el 4,75% del PIB. El seu paper de promotor econòmic en el relançament de la ciutat, amb el projecte Olímpic, les iniciatives econòmiques municipals, com Iniciatives, SA, L'Àrea de Desenvolupament Econòmic, el projecte del Parc Tecnològic del Vallès, etc., i en especial el seu paper promotor en el Pla Estratègic Barcelona 2000 en cooperació amb els principals agents econòmics i socials de la ciutat, justifica no sols el present treball, elaborat amb l'Ajuntament, sinó el fet que s'inclouin recomanacions per a la seva actuació per reforçar el paper econòmic de la ciutat i la seva àrea d'influència davant el mercat únic.

Les principals prioritats, a part de l'acompliment de les de nivell competencial de promoció dels objectius assenyalats en l'apartat anterior sobre la ciutat, són:

1) Mantenir i reforçar el Pla Estratègic Barcelona 2000, en la seva etapa d'acompliment dels objectius aprovats en la seva assemblea general. Preparar la imprescindible reprogramació en els anys 92-93, i aprofitar el seu marc com a element de dinamització de les relacions econòmiques i com a instrument per aconseguir els efectes sinèrgics de la coordinació de plans d'actuació entre els agents ciutadans.

2) Reforçar també, des d'una perspectiva de competitivitat econòmica, la xarxa d'Eurociutats. Eurociutats és un marc idoni per establir cooperació econòmica entre ciutats i els seus agents, que s'incrementa gradualment. Les recomanacions i mesures assenyalades per a la ciutat no són ni molt menys totes les que cal plantejar-se per a la ciutat, ni tan sols les econòmiques, sinó les que tenen una influència més directa pel posicionament estratègic davant el mercat únic europeu. El conjunt d'objectius estratègics estan recollits en el Pla Barcelona 2000 i en el, Pla Estratègic de l'Ajuntament de Barcelona.

En aquest sentit, les mesures de cohesió o promoció social, seguretat ciutadana i medi ambient, son determinants per a la qualitat de vida dels ciutadans i per a la capacitat d'una ciutat per viure, treballar i invertir.

Atesa la seva capacitat de decisió en l'economia europea, Eurociutats és també un instrument per incidir en els fons comunitaris pels projectes d'interès per a la ciutat. Eurociutats té també un paper important pel reconeixement internacional de Barcelona en general i molt concretament davant de la CE i el Parlament Europeu.

3) Cal impulsar i donar plena coherència i unitat a la política internacional i en particular a l'europea de la ciutat, a fi d'afrontar amb garanties d'èxit la llibertat per a la circulació de persones, capitals, mercaderies i informació.

4) En col.laboració amb les entitats econòmiques de la ciutat, promoure una decidida política d'atracció d'inversions estrangeres amb efectes d'innovació en el teixit productiu de la ciutat i la seva àrea econòmica. En aquest sentit, empreses com Iniciatives SA, poden tenir un important paper instrumental. Així mateix, cal disposar d'una estratègia municipal per ubicar a l'àrea de Barcelona seu d'empreses i institucions europees que reforcin el paper direccional de la seva economia.

5) La perspectiva europea és, per a la Regió

Metropolitana, la perspectiva de la consolidació del seu paper econòmic a Espanya. La ciutat cal que intensifiqui el seu paper promotor de la col.laboració i coordinació entre les grans ciutats espanyoles i articuli una estratègia comú de complementarietat del sistema urbà espanyol i en particular del mediterrani. Així mateix cal incidir en una política de grans ciutats a desenvolupar pel govern de l'Estat, però també pel de la Generalitat.

6) És bàsica la identificació dels programes i projectes de benestar social i cultural amb la incidència en la formació i qualificació dels recursos humans, el reconeixement polític i econòmic de la seva incidència en l'adaptació de la ciutat a les seves exigències internacionals i dotar-los

econòmicament com a principal repte per a la competitivitat de la ciutat.

7) Tot i perseverant en el reforçament institucional de l'àrea metropolitana i també de la regió metropolitana, insistir en l'orientació metropolitana de tots els programes municipals, i la necessitat de coordinació intermunicipal i metropolitana. Els programes malgrat la seva localització municipal, tenen uns efectes urbans a nivell d'àrea metropolitana i, en molts casos, a nivell de la regió.

8) Mantenir l'actitud de participació de l'Ajuntament en la direcció de les grans infraestructures que condicionen l'accessibilitat de la ciutat i la seva comunicació amb l'àrea i la regió metropolitana.

BIBLIOGRAFIA

- (1) Comunitat Europea (1990); "Social Europe. The impact of the international market by industrial sector" a **European Economy**.
- (2) Ministerio de Industria y Energía (1987); **España en Europa: Un futuro industrial**, Madrid.
- (3) Escorsa, Pere i Solé, F. (1988); **La innovació tecnològica a Catalunya**, Barcelona, La Magrana.
- (4) i (5) Banco Bilbao-Vizcaya (1990); **Informe económico 1989**.
- (6) "Integración en la CEE y política económica de los 90 (1989)"; a **Papeles de Economía nº 41**
- (7) Ureta Domingo, J.C. i Garnica Esteban, G. (1990); **Capitalismo inteligente: Claves para entender la España económica de los 90**, Madrid, Ed. Espasa Calpe.
- (8) Clavera, Joan . (1991); "La economía catalana en relación con Europa", a Parellada, Martí (dir), **Estructura Económica de Cataluña**, Madrid, Espasa Calpe.
- (9) Trullen, Joan (1991); "Las Características generales del modelo de crecimiento a partir de 1960" a Parellada, Martí (dir), **Estructura Económica de Cataluña**, Madrid, Espasa Calpe.
- (10) Estudi del Gabinet Tècnic del Secretariat Nacional de l'UGT.
- (11) Patronat Català Pro-Europa (1988); **Catalunya a la Comunitat Europea. "Efectes de l'adhesió i perspectives pel 1992"**, Barcelona.
- (12) Banco Bilbao Vizcaya. (1990); **Renta Nacional de España, 1987**.
- (13) Pascual, Josep Maria. (1990); "Los servicios avanzados a la empresa en la estrategia de las ciudades" a **Papeles de Economía núm 42**.
- (14) Parellada, Martí. (1991); "Los flujos con el exterior", a Parellada, Martí (dir), **Estructura Económica de Catalunya**, Madrid, Espasa Calpe.
- (15) Bellavista Ramon. (1991); **La situació de les PIME'S catalanes davant la realització del mercat únic europeu**, Barcelona, Patronat Català Pro-Europa.
- (16) Banco de Bilbao-Vizcaya. (1990); **"Informe económico 1989"**.
- (17) Escorsa, Pere i Solé, F. (1988); **La innovació tecnològica a Catalunya**, Barcelona a La Magrana.
- (18) Petitbó, Amadeu et al. (1985); **Desindustrialització a Catalunya: Causes i propostes**, Barcelona, Col.legi d'Economistes.
- (19) Coran, J.M. (1991); "Catalunya en la La España desigual" a **Papeles de economía**.
- (20) Revista Actualitat Econòmica.
- (21) Busquets, Joan. (1981); "Macrocefalia barcelonina o ciutats catalanes? a **Quaderns d'arquitectura i urbanisme**.
- (22) Esteban, Juli. (març 1991). "El fet metropolità" a **Primer Congrés Català de Geografia.**, Barcelona
- (23) Perramon, J. (1988); "Barcelona centre català, de l'Àrea Mediterrànea", Barcelona a **Metropolis Mediterrànea, nº 7**.
- (24) Healey and Baker. (novembre 1990); **Estudio Sunbelt**.
- (25) Beockhont, IJ and Rokema, SA; **Shift of Economic Centres of Gravity in North-West Europe: Fiction as Reality 2.**, Netherlands Economic Institute.
- (26) Castells, Manuel et al. (1990); "Estrategias de desarrollo metropolitano. La articulación entre el crecimiento económico y la calidad de vida" a Borja, Jordi et al. (ed) **Las grandes ciudades en la década de los noventa**, Madrid, Ed. Sistema.
- (27) Pascual, Josep Maria et al. (1991); "Barcelona y el Sistema Urbano Europeo", a **Barcelona, Eurociutat**, Barcelona, Ajuntament. Pascual, Josep M . "Anàlisi Estratègic de l'Economia de Barcelona" a **Barcelona Economia**, nº8. (1990).
- (28) **Barcelona Economia**. (1990)
- (29) **Actualitat Econòmica**. (1991)
- (30) Forn, Manuel. (1991); "Sobre la importància de la internacionalització econòmica de la ciutat. Notas para un debate sobre Planes Estratégicos" a **Jornadas sobre la Planificación Estratégica**, San Sebastián.
- 31) Planesdemunt, J. (1989); "La Borsa i la plaça financera de Barcelona" a **Barcelona Economia**, nº3.
- (32) C.E.P. (1990); **"Els serveis a les empreses a la Regió Metropolitana de Barcelona"**, Barcelona Ajuntament de Barcelona.
- (33) Document final "Jornades sobre El Reequilibri Econòmic i Social a l'Àrea Metropolitana" (1990) a **CEUMT., Revista municipal**.